

חיוב הבן לשמוע בקול אביו ואמו בדבר שאינו נוגע אליהם

מעון טל

מצות כיבוד אב ואם ומוראם

חייב כל אדם לכבד את אביו ואמו וליראה מהם, שנאמר: "כבד את אביך ואת אמך" ונאמר: "איש אמו ואביו תיראו". ובגדרי המצוה אומרת הגמרא (קידושין לא ע"ב): "תנו רבנן: איזהו מורא, ואיזהו כיבוד? מורא - לא עומד במקומו, ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו, ולא מכריעו; כיבוד - מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא" ע"כ.

ויש לדון האם הבן חייב לעשות רצון אביו ולשמוע בקולו, כאשר אין הדבר נוגע לאביו, ונברר דין זה בע"ה.

הגמרא ביבמות

והנה בגמרא ביבמות (ג ע"ב) מובאת דרשה על המילה "עליה" שבפסוק "יְבִמָּה יָבָא עֲלֶיהָ וּלְקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה" שהיבם אינו מייבם אם אלמנת אחיו היא אחות אשתו. והגמרא הקשתה שלכאורה אין צריך דרשה זו, דודאי אסור ליבם את אחות אשתו, דמניין שעשה ידחה כרת?! ומנסה הגמרא (ה ע"ב - ו ע"א) ללמוד מכיבוד הורים, שעשה של כיבוד הורים דוחה שבת שהיא בכרת, "דתניא: יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת? תלמוד לומר: איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, כולכם חייבין בכבודי" ומכאן אנו למדים שעשה דוחה כרת, דאילו לא היה לימוד מפורש לאסור - כיבוד הורים היה דוחה אפילו שבת, שהיא בכרת. ודוחה הגמרא, שחילול השבת האמור בדרשה היינו מחמר, שהוא לאו ואינו כרת¹. מקשה הגמרא, דאם אכן כיבוד הורים אינו דוחה מחמר בשבת, אולי נלמד מכאן שעשה אינו דוחה

---

1. שאינו מל"ט מלאכות אלא מ"לא תעשה כל מלאכה אתה... וכל בהמתך", ואין ראייה שעשה דוחה כרת, דבכיבוד הורים (אלמלא "כולכם חייבים בכבודי") עשה דוחה רק לאו.

לא תעשה²? ועונה הגמרא³: "מה להנך שכן הכשר מצוה". ונחלקו הראשונים בהסבר משפט זה, כדלהלן.

שיטת רש"י

רש"י (על אתר) פירש שהגמרא חוזרת להבין שהברייתא דיברה על איסורי כרת של שבת ולא על מחמר⁴, ובאמת אנו למדים מכאן שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, אבל אין זה עונה לשאלה בה התחילה הגמרא מניין שיבום דוחה ערוה, משום שבכיבוד הורים העשה הוא הכשר מצוה, כלומר, לא ניתן לקיים את העשה בלי לעבור על הכרת, אבל ביבום, ניתן לקיים את העשה בלי לעבור על הכרת, והיינו על ידי חליצה.

קושיות על שיטת רש"י

והקשו תוספות (שם ד"ה שכן הכשר, בשם ר"י) כמה קושיות על דברי רש"י⁵. א. במקום שאין יבום עולה אין חליצה, ואם אסור לייבם – אין חליצה, ולא ניתן

2. לכאורה יש קושי בהבנת הגמרא. שהרי בתחילה הגמרא מנסה ללמוד מכיבוד הורים שדוחה כרת (אלמלא הדרשה) שכך כל עשה דוחה כרת, וכאן הגמרא מנסה ללמוד מכיבוד הורים להיפך, שעשה אינו דוחה לאו, שהרי כיבוד הורים אינו דוחה מחמר (לאחר הדרשה). ותיריך הרשב"א "ואיכא למימר דכי מוקמינן ליה בשחוט לי ובשל לי, אי סלקא דעתך דנגמר מיניה בעלמא לאיסורא, לישתוק קרא מיניה, דמהיכא תיתי דאתי עשה ודחי לא תעשה חמור שיש בו כרת" כלומר: אם הדרשה דיברה על כרת – מה באה להשמיע? שעשה אינו דוחה כרת? הרי אילו שתקה גם הייתי אומר את זה, כי לא שמענו הפוך! ונמצא שהדרשה מיותרת! אלא חייבים לומר שבאה להשמיענו שבעלמא עשה דוחה כרת. אבל אם הדרשה דיברה על לאו גרידא – ודאי לא באה להשמיענו שבעלמא עשה דוחה לאו, שהרי כבר למדנו זאת מכלאים בציצית, וגם בלי הברייתא היינו יודעים זאת! אלא הברייתא באה להשמיענו שעשה אינו דוחה לאו, שהרי אילו שתקה לא הייתי אומר כן אלא הייתי לומד מכלאים בציצית שעשה דוחה לאו. ולכן אם הברייתא דיברה על לאו - צריך ללמוד להיפך, שעשה אינו דוחה לאו.
3. אחר שהגמרא דוחה את האפשרות לתרץ שהלאוין של שבת חמורים, מברייתא האומרת שאין כיבוד הורים דוחה אפילו לאוין אחרים (כגון "לא יטמא" ו"לא תוכל להתעלם").
4. משום שאם היה מדובר במקרה של מחמר (כלומר, על איסור לאו בלבד) היינו צריכים ללמוד מכאן שעשה אינו דוחה לא תעשה, כמו שהיה קשה לגמרא לעיל.
5. ובראשונים הובאו עוד קושיות: ד. הרא"ש הקשה שלפני כן למדנו שעשה דוחה לא תעשה מכלאים בציצית, ואם לומדים מכיבוד הורים שעשה דוחה כרת, פשיטא שעשה ידחה לא תעשה, והלימוד מכלאים בציצית מיותר! ה. והרשב"א הקשה "דאין לשון הכשר אלא מתקן

לקיים את העשה! ב. חליצה במקום יבום אינה מצוה, ואם כן, היבם אינו מקיים את המצוה בלי לעבור על הכרת. ג. לפי רש"י יוצא למסקנה שהכשר מצוה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, ואילו עשה גמור כן דוחה לאו שיש בו כרת, ואילו אליבא דאמת לא קיימא לן כן, דבגמרא לקמן איתא (ח ע"א): "רבא אמר: ערוה לא צריכא קרא, דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת"⁶.

שיטת תוספות

ולכן פירשו תוספות (בשם ר"י ור"ח, ולפנינו אין ר"ח על יבמות) שהגמרא לא חוזרת להבין שהברייתא דיברה על איסורי כרת של שבת, אלא היא נשאת בהבנה שהברייתא דיברה על מחמר, אבל מה שהיה קשה - שעשה לא דוחה לא תעשה ואולי כך יהיה הדין בכל המצוות, אינו קשה, מפני שמחמר אינו עצם המצוה, שהרי אין הוא מכבד בהם את אביו, אלא רק מכשיר והכנה למצוה, ובכדי שעשה יבטל לא תעשה זה צריך להיות העשה עצמו ולא רק הכשר מצוה. והנפקא מינה במחלוקת זו (ואולי אף שורש המחלוקת) היא החיוב לשמוע בקול אביו כשאין הדבר נוגע לאביו, דלפי רש"י יש חיוב גמור לשמוע בקול אביו, ולכן כשהוא מבשל ושוחט בשבת - הוא מקיים מצות כיבוד הורים, וזה היה אמור לדחות את הכרת, אלא שיש לימוד מיוחד כדי שכיבוד הורים לא ידחה אותו. לפי תוספות וסיעתם אין חיוב לשמוע בקול אביו כשאין הדבר נוגע לאביו, ולכן מחמר בשבת לצורך אביו אינו מקיים בזה מצות כיבוד הורים, אלא רק הכשר מצוה, ולכן אין כאן דחייה של ה'לא תעשה', אף על פי שבדרך כלל עשה דוחה לא תעשה⁷. וכדברי התוספות כתבו הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א (שם), הרא"ש (תוספות רא"ש שם) המאירי (שם ה ע"ב) ורבינו ירוחם (נתיב א ח"ד דף טו).

ומכין כענין שאמרו מכשירי אוכל נפש, הוכשרו בשחיטה". ועיין ברשב"א וברמב"ן שהקשו עוד.

6. ולכאורה קושיה זו אינה קשה כל כך, כיון שרש"י מסביר את רבא לשיטתו, שעשה לא דוחה כרת (מלבד עשה של הכשר מצוה שהוא כן דוחה) ולכן ערוה לא צריכה פסוק (אולם נראה שזה קצת דוחק בדברי רבא דהוה ליה למימר 'ערוה לא צריכה קרא אף על פי שעשה דוחה כרת, דאינה הכשר מצוה' וכיוצא בזה).

7. ואין מכאן הוכחה ליבום, מכיון שיבום הוא כרת ומחמר הוא לאו.

אמנם, נראה שהראשונים הללו מודים שאף על פי ש"אין זו עיקר מצות כיבוד" (לשון הריטב"א), יש מצוה לשמוע בקול אביו, אבל אין זו חובה⁸.

האם גוף מצות כיבוד הורים דוחה לאו כשאינה הכשר מצוה אלא מצוה ממש

לכאורה לפי שיטת הראשונים הזו, יוצא שהסבר הגמרא הוא שהיה קשה לגמרא שאולי נלמד מכיבוד הורים שאינו דוחה 'לא תעשה', שגם כל מצוות עשה אינן דוחות לאוין! וענתה הגמרא שכיבוד הורים הוא רק הכשר מצוה ולכן הוא לא דוחה, אבל מצות עשה ממש - דוחה. ומשמע שגם במצות כיבוד הורים עצמה, רק הכשר מצוה אינו דוחה לאו, אבל גוף המצוה - דוחה לאו, דאם לא כן הדרה קושיה לדוכתא, ואולי נלמד מכיבוד הורים שאפילו המצוה ממש אינה דוחה 'לא תעשה' שגם כל שאר מצוות עשה אינן דוחות.

אולם, כתבו התוספות בסוף דבריהם, וכן כתבו הרא"ש והמאירי, שגם גוף מצות כיבוד אינה דוחה לא תעשה, ולכאורה קשה מהנ"ל.

ותירצו תוספות: "והיינו משום דברוב ענייני כיבוד רגילים להיות על ידי הכשר מצוה קאמר רחמנא דלא דחי בכל ענין, והשתא לקמן פריך שפיר הכשר מצוה תיפוק לי מהתם דלא דחי, ואם אינו ענין להכשר מצוה תניהו ענין לגוף מצוה" ע"כ. כלומר, מפני שמצות כיבוד הורים באופן פשוט היא הכשר מצוה - לא לומדים מכאן לכל המצוות, וזו דחיית הגמרא. אכן, גוף מצות כיבוד נספח להכשר המצוה, ולכן גם גוף המצוה לא דוחה לא תעשה, ואין להקשות "ליגמר מהכא דלא לידחי", כי מצות כיבוד הורים כמצוה היא רק הכשר (ושוב, אף על פי שגם גוף המצוה אינו דוחה). וכיוצא בזה כתב הרא"ש, וכן צריך לומר בדעת המאירי⁹.

8. ומה שכתב הריטב"א "אם כן למה ישמע לו אפילו בדברים של רשות" היינו למה חייב לשמוע לו וכו'. וכן מה שכתב הרשב"א "הא לאו הכי [אם אינו לצורך האבא] אין צריך לומר שלא ישמע לו", אינו סתם כשהאב אמר לו לא לצורך האבא, אלא כשהאב אמר לעבור עבירה ולכן אין צריך לומר שלא ישמע לו.

נראה שהמצוה בזה לשיטתם היא מצד זה שמצוות כיבוד הורים אין לה סוף, ואפילו לרבי טרפון אמרו שלא הגיע לחצי כיבוד (קידושין לא ע"ב), אף על פי שודאי את חובתו קיים.

9. ואמנם בדעת שאר הראשונים בסיעה זו אין הכרח לומר כן, ויתכן שיאמרו שמהדין גוף מצות כיבוד הורים דוחה לאו, אלא שאין מציאות כזו, מפני שתמיד הלאו הוא במקיפין של המצוה ולא במצוה עצמה (או שאינו לאו גרידא אלא כרת או עשה ולא תעשה).

הגמרא בבבא מציעא

ובמשנה בבא מציעא (לב ע"א) שנינו: "ואם היתה [האבידה] בבית הקברות - לא יטמא לה. אם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר - לא ישמע לו" ע"כ, ומפשט המשנה משמע שאין הבן שומע לאביו דוקא משום שאביו אמר לו לעבור עבירה, אבל אם לא היה הדבר עבירה – היה הבן חייב לשמוע בקול אביו, ואפילו שאין הדבר נוגע לאביו.

אכן, כתבו הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א (על אתר וביבמות ו ע"א) שמדובר בכגון שהאב אמר לו להיטמא על מנת להביא לו פירות מבית הקברות וכיוצא בזה, שיש בו כיבוד, וכן אל תחזיר אבידה אלא הבא אותה לי או עסוק בכבודי וכיוצא בזה. אבל אם אמר סתם היטמא ואל תחזיר, פשיטא שאינו שומע לו, שהרי אין בזה כיבוד.

שיטת רבינו חננאל והרא"ש

כאמור, הראשונים הנ"ל כתבו ביבמות שרבינו חננאל סובר כשיטת תוספות, שהברייתא דיברה על מחמר. ואם כן, אין הבן חייב לשמוע בקול אביו. וקשה, שהרי בבבא מציעא (לב ע"א) רבינו חננאל פירש את המשנה כפשט לשונה (ולא כתב שמדובר במקרה שאמר לו האב לעשות הדברים לצורכו) ולכאורה משמע שסבר כרש"י, שהבן חייב לשמוע בקול אביו.

והרב יהודע ארציאל שליט"א תירץ שלפי רבינו חננאל אדם מצווה לשמוע בקול אביו, והברייתא אמנם מדברת על מחמר, כמו תוספות, אולם אין מדובר במקרה שאביו אמר לו לחמר אלא במקרה שהוא מחמר על דעת עצמו כדי לכבד את אביו, ולכן זה רק מכשיר מצוה ולא עצם המצוה, אבל אם אמר לו אביו לחמר – אין זה הכשר מצוה אלא מצוה ממש.

ונראה שקשה לתרץ כן. חדא, לכאורה כשהגמרא אמרה "מה להנך שכן הכשר מצוה", זה מוסב לא רק על מחמר אלא גם על הברייתא, שאמרה במפורש "יכול אמר לו אביו הטמא או שאמר לו אל תחזיר", ואילו לפי הסבר זה היה הדבר צריך להיות גוף המצוה ולא הכשר מצוה. ועוד, נראה שהראשונים מביאים את כל שיטתם כפירוש רבינו חננאל, ולא רק שחוזרים להבין שהברייתא דיברה על מחמר (דהיינו, נראה שכשכתבו 'ונראין דברי ר"ח ז"ל שפירש" וכו' הכוונה לכל מה שכתבו אחר כך, שגם

כשאמר לו 'אל תחזיר אלא עסוק בכבודי' הוי הכשר מצוה בלבד ולא מצוה ממש, וכשאמר לו 'אל תחזיר' סתם – אין זה מצוה כלל¹⁰.

והנה, הקושי הנ"ל בדברי רבינו חננאל לכאורה קשה גם לדברי הרא"ש, שהרי הרא"ש עצמו פסק בבבא מציעא (פסקי הרא"ש פ"ב סי' כז) כלשון המשנה, וביבמות (תוספות הרא"ש יבמות ו' ע"א) כתב במפורש כשיטת תוספות. ובדעת הרא"ש לכאורה לא ניתן לתרץ כתירוץ זה, כי הוא כתב במפורש ש"אמר לו" זה הכשר מצוה ולא מצוה ממש.

ותירץ מו"ר הרב רועי סיטון שליט"א שר"ח והרא"ש כתבו את הדין של המשנה בבבא מציעא מפני שהוא ודאי נכון אף לשיטתם ביבמות, דלכולי עלמא אם אמר האב היטמא ואל תחזיר – אסור לשמוע לו. אמנם, הם סוברים שאין צריך לשמוע בקול האב, אף אם הבן אינו עובר בזה על מצוה (אלא אם כן הדבר נוגע לאביו עצמו), כמו שכתבו ביבמות, ומה שחידשו בבא מציעא הוא שלא רק שאין צריך לשמוע לו, אלא שאסור לשמוע לו כאשר הוא אומר לעבור על דברי תורה.

דעת שאר הראשונים

ונראה שאין הכרח לומר ששאר הראשונים שהעתיקו את המשנה בבבא מציעא סוברים כרש"י, דיתכן שאף הם, כמו רבינו חננאל והרא"ש, רק כתבו שאסור לשמוע לאביו לבטל מצוה, שזה מוסכם לכולי עלמא, אבל לא פסקו כרש"י ולא נחתו כלל לסוגיא שלנו. כן הוא בר"ף (בבא מציעא יז ע"ב) הר"ד (פסקי הר"ד שם), אור זרוע (ח"ג פסקי בבא מציעא סי' צה) ור' יהונתן מלוניל (על הר"ף שם).

10. ועוד, דאם אכן כשהאב אמר לו לחמר אין זה הכשר מצוה אלא גוף המצוה – היה כיבוד ההורים צריך לדחות את הלאו, שהרי כיבוד הורים לא דוחה רק מפני שהוא הכשר מצוה ולא מצוה ממש, ואם תאמר שאינו דוחה – יש להקשות את שהקשתה הגמרא "ליגמר מהכא דלא לידחי", וכמו שכתבנו לעיל, ואת הקושיה הזו נראה שקשה לתרץ כמו שתירצו תוספות שם, משום שאם כל מה שאומר האב לעשות זה גוף המצוה, קשה לומר שמצות כיבוד הורים כמצוה היא הכשר מצוה, וש"רוב ענייני כיבוד רגילים להיות על ידי הכשר מצוה" כלשון תוספות.

כן נראה גם מתוספות במקום אחר וממהרי"ק

והתוספות (קידושין לב ע"א, ד"ה רב יהודה) כתבו: "מדקדק ר"י למאן דאמר משל בן אם נזדמן לו כיבוד אב ואבידת עצמו ואבידת חבירו כיצד יעשה?¹¹... ונראה לר"י שיניח כבוד אביו ואבידת חבירו ויעסוק באבידתו, דהא דאמר כיבוד אב קודם היינו דוקא להניח לאביו לעשות רצונו בממונו לפי שזהו גוף הכיבוד אבל באבידתו כיון שאין האב נהנה באבידה עצמה אין הבן חייב להפסיד אבידתו בשביל אביו" ע"כ. ונראה שאף כאן סוברים תוספות שהחובה היא דווקא בדבר שהאב נהנה ממנו עצמו. וכן כתב מהרי"ק (שו"ת מהרי"ק סי' קסו)¹²: "ועוד, דעד כאן לא מפלגי אם משל אב אם משל בן אלא בדבר דשייך האב בגווה פרנסת האב, שצורך גוף האב וקימו, אבל במלתא דלא שייך בגווה כי הכא, פשיטא דאין כח לאב למחות בבן, לא משום כבוד ולא משום מורא" וכו'.

שיטת החזון איש

והחזון איש (י"ד קמט אות ח) כתב שאף לראשונים הללו הבן אינו חייב רק כאשר אין זה רצונו של אביו, אבל אם זה רצון אביו - רצונו של אדם כבודו וחייב לשמוע לו.

קושיות על שיטת החזון איש

ראשית, קשה על החזון איש שהבין מהתוספות (קידושין לא ע"ב, ד"ה ר' טרפון) ש"רצונה זהו כיבוד" היינו שכל מה שרוצים אביו ואמו חייב הבן לעשות דזהו כבודם. והרי הסיפור שם הוא על ר' ישמעאל שאמו רצתה לשטוף את רגליו ולשתות את המים, ור' ישמעאל לא הסכים, ואמרו לו חכמים שרצונה הוא כבודה, והכוונה בפשטות היא **שדבר ביזוי שהאב והאם רוצים בו – אינו ביזוי**, ואין הבן צריך למונעו. אולם, לא נאמר בדברי התוספות שכל מה שרוצים הוא כבודם

-
11. וכתבו שאבידת חבירו קודמת לאבידת אביו, "כדאמרין באלו מציאות יכול אמר לו אביו אל תחזיר יכול ישמע לו תלמוד לומר וכו' והיינו אל תחזיר שאומר לו עסוק בכבודי דאל תחזיר בחנם לא אצטרף קרא", ונראה שהיינו כדברי תוספות ביבמות.
  12. שם נשאל גבי אדם שאביו אמר לו לא לישא אשה פלונית ומהרי"ק פסק שאין הוא מחוייב לשמוע בקול אביו במקרה זה מג' טעמים. א. שכיבוד הורים זה משל אב בלבד, וכל שכן במקום צער כהאי גוונא. ב. לישא אשה שחפץ בה זה מצוה, ונמצא שאומר לו אביו לעבור על דברי תורה. וזה הטעם הג' (שלמעלה).

באופן שיהיה הבן מחויב לעשותו. ועוד, שבפשיטות הסיפור על ר' ישמעאל אינו מעיקר הדין כלל, וכל הכתוב שם הוא רק לפנים משורת הדין ובמידת חסידות. שנית, אם איתא ש"רצונה זהו כיבוד" וכל מה שרוצים זהו כבודם ואפילו בדברים שאינם נוגעים אליהם, כמו שכתב¹³, כיצד זה בהמשך דבריו כתב "שהאב צריך לבטל רצונו מפני רצון בנו, בכהאי גוונא, ואין הבן חייב בכיבוד זה, כמו שאינו חייב ליתן מתנות לאביו מפני שהאב חומד חפציו, ואפילו למאן דאמר משל בן אינו חייב בזה" ולשיטתו היה צריך לומר שאכן אם האב חומד חפציו עליו לתת לו ד"רצונו זהו כיבוד"! ואיך ניתן לומר שהאב יבטל רצונו, הרי אם זה רצונו זה כבודו!

שלישית, לפי דברי החזון איש לא ברור מה כוונת הראשונים כשכתבו שאין צריך לשמוע בקול אביו בדברים שלא נוגעים לאביו, שהרי אם האב מבקש מבנו לעשות דבר מה, כנראה שהוא רוצה זאת, ולא מסתבר שאב יבקש מבנו אם אינו רוצה, ומה באו הראשונים לחדש?

רביעית, החזון איש הולך בשיטת הראשונים החולקים על רש"י, ולשיטתם כיבוד הורים אינו דוחה לא תעשה רק משום שהוא הכשר מצוה. ולפי החזון איש שזה הכשר מצוה רק כשאין לאב רצון, אבל כשיש לאב רצון – זו מצוה ממש ולא הכשר מצוה, נמצא שכשיש לאב רצון הרי זה דוחה לא תעשה¹⁴. ולא יתכן שהחזון איש בא לומר זאת.

סיכום

רוב הראשונים (תוספות בשם ר' חננאל ור"י, הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א, הרא"ש, המאירי ור' ירוחם) הסבירו את הגמרא ביבמות וממילא גם את הגמרא בבבא מציעא שאין חובה לשמוע בקול אביו, והחובה היא להאכילו ולהלבישו וכו'. רש"י סובר שיש

13. וזו לשונו: "מבואר מדבריהם שאין הבן חייב לעשות רצון אביו במה שאין לאב שום תועלת... ומיהו קשה דהא כתבו תו' ל"א ב' ד"ה ר"ט, בשם ירושלמי דרצונה זהו כיבוד, ואם האב רוצה בתקנת בנו ומצטער כשנושא אשה שאינה לרצון האב למה יהא רשאי לצערו ואינו בכלל מורא, ולמה דבר זה קל מסותר דבריו בהכרעת הדעת בלבד".

14. ואם אינו דוחה לאו, יש להקשות את שהקשתה הגמרא "ליגמר מהכא דלא לידחי", שהרי ענינו על כך "מה להנך שכן הכשר מצוה" אולם לחזון איש גם אינו הכשר מצוה לא דוחה, וקצת קשה לתרץ כמו שתירצו תוספות לעיל, משום שלדעת החזון איש קשה לומר שמצות כיבוד הורים כמצוה היא הכשר מצוה, שהרי כל מה שהאב רוצה זה גוף המצוה, ואיך נאמר ש"רוב ענייני כיבוד רגילים להיות על ידי הכשר מצוה" (לשון תוספות)?!

חובה לשמוע בקול אביו, אולם לכאורה שיטתו קשה. החזון איש סובר שרצונו של אדם כבודו, ומה שכתבו הראשונים שאין צריך לשמוע לאביו היינו כשאין לאב רצון בזה, אולם לכאורה קשה לומר כן מכמה טעמים.

ולמסקנה נראה שיש לנקוט כשיטת רוב הראשונים הנ"ל, שאין חובה לשמוע בקול אביו בדבר שאינו נוגע לאביו. וכן נראה שקשה לקבל את שיטת החזון איש הנ"ל, ונראה שיש לנקוט בזה כמו שכתב מהרי"ק (שו"ת מהרי"ק סי' קסו) ש"במלתא דלא שייך האב בגווה פשיטא דאין כח האב למחות ביד בנו". אמנם, אם האב יתבזה על ידי מעשה הבן או יצטער מאוד – חייב הבן לקיים דברי אביו ונחשב הדבר לנוגע באביו. וכן העלה הגר"מ אליהו זצ"ל (פס"ד רבניים ח"ז עמ' 10).

אמנם, ודאי שאם הבן שומע לאב אף על פי שאינו חייב – מצוה יש בידו. וכן ודאי שמוטל על הבן להחזיק במידת הכרת הטוב, ולידע כמה אביו ואמו השקיעו וטרחו למענו, ועליו להשתדל ביותר להיכנס עמם לפנים משורת הדין, ואף בדברים הכרוכים בטרחה, ולשמחם ולרצותם ולהרוותם נחת רוח. "והאמת והשלום אהבו". ולאידך גיסא אם אינו עושה כן, הרי נכנס לחשש מידות רעות של כפיות טובה ועזות פנים המכלות חלקה טובה. ויהי רצון שנזכה במהרה לביאת אליהו הנביא, "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם" במהרה בימינו, אמן ואמן.

